

College van B&W gemeente Midden-Drenthe, Beilen
Mevr. Broekhuizen, frvz PvdA gemeente Midden-Drenthe
Stichting Struikelstenen, Assen
Herinneringscentrum Kamp Westerbork
De Heer L. Boivin, Assen
Dagblad van het Noorden, kantoor Assen

Hierbij zend ik U een copie van een artikel in het
Dagblad van het Noorden van enkele jaren geleden.

A.J. van der Pennen
Jan van Ravenswaaystraat 7
9403 BK Assen

ajvanderpennen (a) home.nl

13 FEBRUARI 2013

GEMEENTE MIDDEN-DRENTHE

1085

Beiler joden voelden zich beschermd

Door Lammert Huizing

Toen Roel Reijntjes 75 jaar werd (in 1997) verschenen er twee bundels om hem als meest bekende Drent te eren. In *Een leven in Beilen* staat een selectie van zijn Beiler gedichten en verhalen, bijna allemaal in prachtig midden-Drents. Op één na, want van de achttien verhalen is *Klein Gienegie* geschreven in het Nederlands. Een verhaal over de Beiler joden van vroeger. Het is alsof Roel Reijntjes door te schrijven in het Nederlands, afstand wil nemen tot zijn vermoorde plaatsgenoten. Of is er sprake van een collectief schuldgevoel, waarin hij als vertegenwoordiger van de Beiler bevolking opzettelijk de vervreemdende 'andere' taal hanteert?

Het is het ontroerende verhaal van Gienegie alias Rachel. Zij was de bruid van de schrale Nathan uit Amsterdam die behalve koopman ook deeltijdrabbi was voor de joden in Beilen. 'Op een dag moesten ze weg. Eerst naar Westerbork, later naar Polen. Nog waren ze vol goede hoop.

Mr. dr. Hendrik Jacob Wytema, de enige burgemeester van Nederland die weigerde om de joden te laten ophalen.

Haar as is verwaaid in het verre Polen. Haar as, die van haar Nathan en zo vele anderen. De psalmen van David zijn verstomd en het jodenkerkje werd gesloopt. De gevelsteen met in vreemde letters in het Hebreeuws de spreuk *Lieflijk, ja*

lieflijk is Uw huis Heer der heerscharen ligt in de kelder van het gemeentehuis'.

Op één zondag, zestien jaar geleden, was er een bijeenkomst in het gemeentehuis. De Beiler joden van de families Denneboom, Van Gelder, Kats, Oldenburg en Rosenberg ontmoetten er elkaar. Een weerzien met gemengde gevoelens want de gesprekken kwamen steeds terug op de spanning en de verschrikking van de oorlog. Het er niet meer zijn van velen werd ervaren als een schaduw. Men was bij elkaar voor de onthulling van de geredde gevelsteen uit de verdwenen synagoge, waarover Roel Reijntjes schreef. David Joël Rosenberg, één van de weinigen die de oorlog overleefde, vertelde hoe vroeger in Beilen steeds sprake was van bescherming van de burgerrechten en van tolerantie. Hij herinnerde aan Levi Zwartberg en Abraham Polak die in 1838 met een zwaar beladen krooi liepen van Mantinge naar Smilde en hoe zij door de landbouwer Eleveld in Hijken ten onrechte waren beschuldigd van diefstal van een zilveren lepel. De beide mannen dienden een klacht in bij het gemeentebestuur van Beilen. Zo'n strafklacht van joden was toen in veel landen niet mogelijk maar in Drenthe en Beilen heel normaal. De joden in Beilen voelden zich beschermd door de overheid. Als vroeger de Beiler jaarmarkt op de eerste maandag van oktober samenviel met de hoge joodse feestdagen, dan werd de markt daarom verplaatst. En burgemeester Hendrik Jacob Wytema was in oktober 1942 de enige burgemeester in Nederland die weigerde om aan de politie opdracht te geven om de joden op te halen voor

De gevelsteen uit de verdwenen synagoge in de hal van het gemeentehuis van Beilen.

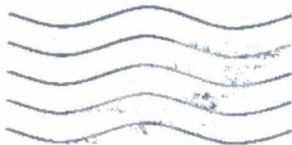
deportatie. Dat kostte hem weken celstraf en zijn baan en hij werd verbannen uit de provincie.

Met het plaatsen van de gevelsteen in de hal van het raadhuis zetten de Beiler bestuurders de eeuwenlange traditie voort van verdraagzaamheid en handhaving van de burger-

rechten. Onder de steen staan de woorden: 'Laat ons allen in vrede en veiligheid leven'. Of, zoals Albert Oosting bij de onthulling opmerkte: 'De steen is een waarschuwing tegen fascisme en racisme. Laat het niet weer gebeuren dat dorpsgenoten worden weggehaald wegens hun anders zijn.' Zo heeft

Roel Reijntjes zijn herinnering aan 'Klein Gienegie' bedoeld als eenzelfde waarschuwing. Misschien heeft hij, om deze waarschuwing verder te laten klinken dan Beilen en Drenthe, juist daarom in het Nederlands geschreven. Nathan Elzas (1894), gehuwd met Rachel Denneboom (1889).

Dukx

College van Burgemeester en Wethouders
Gemeente Midden-Drenthe
Raadhuisplein 1
9411 NB BEILEN

ZOEFF 9411NB 1